

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
Жешувський університет (Республіка Польща)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)**

Матеріали

IV Міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

12 грудня 2019 року

**Харків
2020**

освіта України. – 2005. – № 1. – С. 40–44. 25. Симонов П. В. Созидающий мозг / П. В. Симонов. – М. : Наука, 1993. – 227 с.

7. Шенцева Т. А. Педагогическая поддержка студента как условие успешности его профессионального становления и развития / Т. А. Шенцева // Становление и развитие личности будущего учителя в инновационной среде педагогического колледжа: материалы межрегион. науч.- прак. конф. – Белгород, 2010. – С. 272–274.

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ВАДАМИ ЗОРУ В ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ.

Лазарєва О.М.

кандидат педагогічних наук, доцент

доцент кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
м. Харків, Україна

Стрельченко Є.О.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня

факультету славістики

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
м. Харків, Україна

У тезах розкриті деякі аспекти проблеми організації навчання дітей з вадами зору в інклюзивній освіті. Розглянуті окремі напрями реалізації такої роботи з метою адаптації дітей з особливими потребами до життя і навчання. Узагальнені поради спеціалістів по навчанню дітей з вадами зору.

Ключові слова: інклюзивна освіта, діти з вадами зору, корекційна складова навчання.

The authors have revealed some aspects of the problem of organizing the education of children with visual impairments in inclusive education. The directions of implementation of this work for the purpose of adaptation of children with special needs to life and learning have been characterized. The specialists' tips on training children with visual impairments have been generalized.

Key words: inclusive education, children with visual impairment, correctional component of training.

В останні роки в Україні діти з особливими потребами отримали можливість навчатися разом із школярами (здобувачами освіти) середніх загальноосвітніх навчальних закладів. Це стало можливим завдяки поступовому втіленню у життя ідей інклюзивної освіти, створенню нормативної бази, яка врегульовує питання щодо доступу таких дітей до освіти.

На даний час, відповідно до Закону України № 2541-VIII, за заявою батьків у дитсадках, школах та позашкільних закладах не тільки можуть утворюватися інклюзивні групи або класи, але керівники цих закладів зобов'язані їх створити в

обов'язковому порядку, а діти з порушеннями інтелектуального розвитку та/або сенсорними чи фізичними порушеннями мають право на першочергове зарахування до закладів освіти [4].

У зв'язку з цим важливу роль відіграє розв'язання завдань визначення головних особливостей, закономірностей і методичних засад роботи з дітьми з особливими потребами в інклюзивній освіті.

Ці нагальні завдання стосуються і освіти дітей з вадами зору. На сьогодні в Україні саме порушення зору посідають перше місце серед інших розладів [2]. Розв'язання питань організації навчання таких дітей покращить взаємодію всіх учасників навчального процесу і, відповідно, зробить роботу з учнями цієї категорії більш ефективною та сприятиме адаптації таких дітей у соціальному середовищі.

Великий вклад в розробку і обґрунтування інклюзивної освіти, шляхів її впровадження внесли дослідження українських і зарубіжних учених С. Єфімової, Т. Ілляшенко, А. Колупаєвої, Петерс Сьюзен Дж., Л. Савчук, О. Таранченко. Дослідження сучасних актуальних проблем педагогіки й психології дітей з вадами зору здійснювали такі дослідники як Н. Борозінець, Ю. Войтюк, В. Манько, Т. Моторна, Т. Сак, Т. Свиридюк, Т. Семенишина, Є. Синьова.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури з питань навчання дітей з порушеннями зору, рекомендацій педагогів та психологів спеціального НВК імені Короленка (м. Харків), власного досвіду, ми виокремили деякі відмінності і особливості роботи з дітьми з вадами зору.

Головною відмінністю навчання таких дітей є наявність, поряд з освітньою, розвивальною та виховною, також корекційної мети. Корекційне навчання спрямоване на усунення або компенсацію відхилень у фізичному, психічному, особистісному розвитку, пов'язаних з відсутністю одного з найважливіших аналізаторів – зору. Н. Харченко вважає, що розвиток і корекція повинні бути єдиним процесом, оскільки наявне порушення впливає на особистість дитини в цілому [6]. Тобто, корекційна складова становить сутність навчально-виховного процесу і не може бути відокремлена від нього.

Тому сили вчителя повинні бути спрямовані на розв'язання проблем соціально-побутового характеру, подолання труднощів, пов'язаних з орієнтуванням у просторі, корегування браку інформації та зумовлену цим боротьбу з формалізмом словесних позначень та вербалізмом мовлення. Коло аспектів, що потребують корегування, достатньо широке, і кожна складова корекційної роботи потребує своїх методів, прийомів та технічних засобів.

Звичайно, що для дітей з вадами зору необхідний правильно організований шкільний простір, зручний і функціональний (зі встановленими бильцями на сходах до школи і в самому приміщенні; підлогою з різною текстурою; наявністю окремої зони в роздягальні; свого постійного місця в їдальні і в класі, яке виділяється фактурною поверхнею підлоги або килимком та ін.) [1]. Однак, цим, спеціально обладнаним, простором сліпу дитину обов'язково потрібно навчити користуватися.

Просторове орієнтування є однією з найважливіших потреб людини з порушеннями зору. Якщо така людина отримає необхідні навички, то зможе не

тільки вільно орієнтуватися та пересуватися у приміщенні, але й знати загальні ознаки предметів, що слугують орієнтирами у приміщенні та на вулиці, мати уявлення про місто, дороги, транспорт та ін. Існують три основні види орієнтування у просторі – орієнтування на власному тілі, яке є точкою відліку, орієнтування у малому просторі (робоче місце – зошит, книга, стіл), орієнтування у великому просторі (приміщення, вулиця).

Вміння орієнтуватися у просторі дає можливість не тільки зробити життя дитини більш комфортним, розширити можливості орієнтування і пересування у просторі, але і привчає її до самостійності, робить впевненішою у своїх силах і можливостях.

При реалізації корекційної складової навчання, вчитель має задіяти всі аналізатори, що збереглися у дитини (слух, нюх, дотик, залишковий зір, якщо є), допомогти учням доцільно використовувати їхні можливості, а також сприяти розвитку цих аналізаторів, враховуючи компенсаторний характер відповідних відчуттів. Важливо розвивати опорно-рухову систему, слух, тактильне сприйняття, нюх, а також просторове мислення.

У корекційній роботі велика роль відводиться подоланню таких небезпечних явищ, як формалізм і вербалізм. Ці негативні наслідки відсутності зорового аналізатора провокують у дітей розбіжність між сприйняттям предмету та словом, що відображає його сутність. Аби подолати формальний, вербальний характер знань, необхідно активно використовувати наочність. У цьому випадку головними аналізаторами дитини є дотик та нюх.

Вчені вважають, що у сліпих школярів перш за все «потрібно розвивати предметно-практичну діяльність, взаємозв'язок двох видів навчання баченню - дії і його прикладу. При цьому учитель повинен вирішувати наступні завдання: формувати навички орієнтаційних дій при цілеспрямованому обстеженні об'єкта; розвивати вміння розчленовувати об'єкти на частини, виділяти їх структуру, співвідносити частини і їх особливості, об'єднувати частини в ціле; формувати сенсорні еталони за допомогою предметних образів; виробляти навик зіставлення образів» [5, с.5-6]. Методисти рекомендують вчителю знайомство з незнайомими і малознайомими об'єктами обов'язково супроводжувати словесним поясненням і контролювати дії учнів. [3;5].

Комунікативні навички також слугують для компенсації відсутності можливості сприймати світ за допомогою зору. Спілкування – один з найдоступніших шляхів отримання інформації. Незряча людина, комунікативні здібності якої добре розвинені, легко зможе, наприклад, попросити допомоги за необхідністю, спитати маршрут у незнайомому місці та взагалі максимально безболісно інтегруватися у соціум. В комунікативному аспекті здійснюється робота також над мімікою та жестами. Корегуються та поглиблюються знання дітей про способи вираження емоцій через невербальні засоби спілкування.

Маючи певний набір словесних та невербальних комунікативних засобів, дитина з порушеннями зору має змогу максимально повно виражати свої думки та емоції, а відповідно, звести до мінімуму труднощі у спілкуванні.

Таким чином, навчання дітей з вадами зору передбачає досягнення двох основних цілей. Перша – це допомогти учням засвоїти основи начальних

дисциплін, дати уявлення про реальне навколишнє життя, скорегувати поведінку; Друга - це гармонізація психічного стану, формування умінь і навичок, необхідних у подальшому самостійному житті. Для досягнення цієї мети педагог загальноосвітнього навчального закладу повинен розв'язати наступні завдання: включити потенційні можливості, компенсаторні механізми організму, навчити дитину спілкуватись, орієнтуватися в просторі, самостійно пізнавати навколишній світ, користуватися збереженими аналізаторами, накопиченим досвідом, знаннями.

Список використаних джерел:

1. Діти з порушенням зору.
URL: <http://inkluzivnaosvita.blogspot.com/p/blog-page.html>
2. Колупаєва А.А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання/ А.А.Колупаєва, Л.О. Савчук. – К.: Науковий світ – 2010. 260с.
3. 3. Мазуряк С. Педагогічні рекомендації щодо організації навчання і виховання категорії дітей з особливими освітніми потребами. Чернівці, 2016.
URL: osvitacv.com
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг: Закон України від 06.09.2018 № 2541-VIII. Київ, 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2541-viii>
5. Спеціальна педагогіка: підручник/ за ред. Л.В.Мардахаєва, Е.А.Орлової. URL: https://stud.com.ua/46661/pedagogika/spetsialna_pedagogika
6. Харченко Н.В. Корекційна спрямованість та впровадження інноваційних технологій під час навчання дітей з особливими потребами. URL: <http://klasnaocinka.com.ua/ru/article/korektsiina-spryamovanist-ta-vprovadzhennya-innova.html>

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОГО СТАТУСУ ВЧИТЕЛЯ В КНР

Попова О. В.

доктор педагогічних наук, професор
професор кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Цапко А. М.

кандидат педагогічних наук
доцент кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Топчій Д. С.

студент історичного факультету
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Калашнікова Л. М., Майстрюк І. С.

Питання забезпечення педагогічної підтримки студента у навчально-виховному процесі ЗВО 410

Лазарєва О. М., Стрельченко Є. О.

Особливості навчання дітей з вадами зору в інклюзивній освіті 414

Попова О. В., Цапко А. М., Топчій Д. С.

Розвиток професійного статусу вчителя в КНР 417

Собченко Т. М., Гусенко К. В.

Використання технології проблемного навчання у сучасній школі 421

Відомості про авторів 426